

Ocalimy Świat!

Ekoprogram z charakterem
dla uczniów szkół podstawowych

Scenariusz dla klasy V

na podstawie opowiadania
Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel
„Żółte spodnie”
z tomu

Temat Nadmierna konsumpcja i zaśmiecanie świata

Wartości moralne do omówienia odwaga, umiar, opcjonalnie: mądrość

Czas realizacji 2-3 godziny lekcyjne

Scenariusz dla klasy V

na podstawie opowiadania Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel „Żółte spodnie” z tomu „Latający talerz”

MATERIAŁY EDUKACYJNE

- ✓ Zbiór opowiadań „Latający talerz”, opracowanie na temat wartości na końcu zbioru
- ✓ Poradnik „Z dzieckiem w świat wartości” Ireny Koźmińskiej i Elżbiety Olszewskiej, w szczególności opisy odwagi i umiaru
- ✓ Linki do materiałów i tekstów:
 - ✓ artykuł na portalu interia.pl: <https://zielona.interia.pl/przyroda/news-pustynia-atakama-w-chile-stala-sie-gigantycznym-wysypiskiem-,nId,5824128>
 - ✓ reportaż Magdaleny Łucyan o składowiskach na pustyni Atakama dla Faktów TVN: <https://www.focus.pl/artykul/krew-na-metkach>
 - ✓ artykuł na temat zakupomanii w „Business Insider”: <https://businessinsider.com.pl/technologie/dbaj-o-ubrania-a-zadbasz-o-planete/ctqsbli>
 - ✓ artykuł ze strony WWF Polska: <https://wwf.pl/aktualnosci/zrownowazony-rozwoj-ma-coraz-wieksze-znaczenie-dla-polskich-konsumentow>
 - ✓ film: <https://youtube.com/watch?v=nVLu-30qEhY&t=6s>
- ✓ Dodatkowo:
 - ✓ piosenka Zespołu Fasolki „Moda vintage” do słów Wandy Chotomskiej: <https://youtube.com/watch?v=-62QBiGVVqo>
 - ✓ piosenka Zespołu Fasolki „Stara szafa” do słów Moniki Kozłowskiej: <https://youtube.com/watch?v=Ne-5K59C5pI>

POMOCE I MATERIAŁY

- ✓ laptop, rzutnik, ekran, głośniki

Scenariusz dla klasy V

na podstawie opowiadania Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel „Żółte spodnie” z tomu „Latający talerz”

Prowadząc lekcje w oparciu o ten scenariusz, realizujesz podstawę programową

✓ **BIOLOGIA**

Uczeń:

- ✓ interpretuje informacje i wyjaśnia zależności przyczynowo skutkowe między zjawiskami, formułuje wnioski
- ✓ uzasadnia konieczność ochrony przyrody
- ✓ prezentuje postawę szacunku wobec siebie i wszystkich istot żywych

✓ **JĘZYK POLSKI**

Cele ogólne:

- ✓ wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury
- ✓ rozwijanie zdolności dostrzegania wartości (...) i kierowania się tymi wartościami
- ✓ rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych
- ✓ rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania

✓ **WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE DLA KLAS IV-VI**

Uczeń:

- ✓ opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność
- ✓ charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach
- ✓ określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi
- ✓ wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach
- ✓ wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohatera
- ✓ wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio
- ✓ odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych
- ✓ dokonuje selekcji informacji
- ✓ redaguje notatki
- ✓ doskonali różne formy zapisywania pozyskanych informacji
- ✓ rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji

✓ **ETYKA**

Uczeń:

- ✓ posługuje się pojęciami niezbędnymi do charakterystyki działania w aspekcie jego moralnej oceny (...)
- ✓ posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych oraz przeżyć innych osób w kontekście różnych doświadczeń moralnych
- ✓ wykorzystuje pojęcia dyskursu etycznego do analizowania przeżyć, działań i postaw bohaterów powieści, opowiadań, filmów (...)
- ✓ jest świadomy, że przyroda jest wspólnym dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody
- ✓ wie, jak można chronić przyrodę i angażuje się w działania na rzecz ochrony przyrody

Scenariusz dla klasy V

na podstawie opowiadania Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel
„Żółte spodnie” z tomu „Latający talerz”

**Prowadząc lekcje w oparciu o ten scenariusz,
realizujesz podstawę programową**

✓ KRYTERIA SUKCESU UCZNIA:

- ✓ udziela odpowiedzi na pytania odnoszące się do tekstu
- ✓ rozumie istotę wartości moralnych, w tym umiaru, humoru, mądrości, podaje przykłady ich praktykowania i nazywa problemy wynikające z ich zaniechania
- ✓ rozumie potrzebę ograniczenia produkcji, konsumpcji i zaśmiecania planety
- ✓ rozumie ideę zrównoważonego rozwoju Ziemi
- ✓ współpracuje w grupie, dążąc do osiągnięcia zaplanowanego celu

PRZEBIEG ZAJĘĆ 1 – Czym jest moda?

➔ **Przeczytaj uczniom/uczennicom na głos opowiadanie Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel „Żółte spodnie”**

➔ **Porozmawiaj z dziećmi o przeczytanym tekście, zadając przykładowe pytania:**

- ❓ Kim jest narratorka opowiadania? Co lubi robić, jak spędza czas?
- ❓ Jak się ubiera, gdzie kupuje ubrania, kto wpływa na jej wybory ubraniowe?
- ❓ Dlaczego mama Matyldy kupowała rzeczy w secondhandach?

Sklepy z używaną odzieżą nazywane są czasem pogardliwie „lumpeksami”. W tekście opowiadania znajdują się też inne nazwy: „KopCiuszek”, „Tani Armani”, „Secondhand”. Te nazwy pobudzają wyobraźnię Matyldy, każda rzecz ma tu swoją historię, byłego właściciela, o którym można snuć rozmaite opowieści.

➔ **Poproś uczennice i uczniów, by w grupach 2-4 osobowych zastanowili się i napisali, jakie są plusy, a jakie minusy sklepów z odzieżą używaną. Przykładowo:**

- + tanio, duży wybór, pojedyncze/unikatowe sztuki, dłuższe życie ubrań – mniej wyrzucania, mniejsza presja na produkcję nowych ubrań, stały się popularne i pożądane, dają zatrudnienie wielu ludziom; w efekcie: ograniczanie zużycia wody, energii i substancji chemicznych związanych z produkcją ubrań.
- czasem stygmatyzują, gdyż snobistyczne osoby – takie jak Klaudia – wytykają ludziom zakupy w tanich sklepach.

➔ **Poproś, by uczniowie nadali tej kategorii sklepów własną marketingową – czyli przyciągającą klientów – nazwę. Wybierzcie w głosowaniu najlepszą nazwę (można do tego użyć cybernarzędzia Kahoot).**

- ❓ Jak zmieniło się podejście Matyldy do ubrań po przyjściu do klasy Klaudii?
- ❓ W jaki sposób postawa Klaudii wpłynęła na klasę?
- ❓ Jak spędzała czas grupa Klaudii?

➔ **Zadanie – poproś dzieci, by zastanowiły się, co przyciągało dzieci do Klaudii, mimo, że pogardzała innymi i upokarzała ich, uważając się za lepszą.**

Na przykład: potrzeba akceptacji przez klasową/lokalną przywódczynię/lidera, potrzeba statusu – ważności, potrzeba przynależności do popularnej grupy, lęk przed byciem ofiarą, niskie poczucie własnej wartości, brak odwagi, by odrzucić styl bycia narzucony przez osobę popularną w jej grupie pochlebców, inne?

PRZEBIEG ZAJĘĆ 1 – Czym jest moda?

- ➔ Wyjaśnij, że każdy człowiek ma potrzebę bycia akceptowanym i ważnym dla innych oraz przynależności do jakiejś grupy.

To naturalne. Trzeba jednak postawić na **MĄDROŚĆ** (wyjaśnij dzieciom istotę tej ważnej wartości moralnej – dążenie do dobra, umiejętność przewidywania dalszych konsekwencji, zdolność dokonywania właściwych wyborów, przynoszących dobre efekty, by właściwie wybrać swoich przyjaciół, nie zabiegać o względy osób, które źle traktują innych, nie ignorować prawdziwych przyjaciół oraz osób mniej popularnych, ale okazujących dobrą wolę, uprzejmych, lojalnych, posiadających własne zainteresowania i pasje. Opis wartości znajdziesz na końcu tomu, możesz go przeczytać dzieciom. Zwróć ich uwagę, że mądrość nie jest tożsama z inteligencją ani wiedzą, które są jej elementami, ale w mądrości zawsze chodzi o DOBRY CEL i DOBRY SKUTEK dla wszystkich, natomiast wiedzę i inteligencję można wykorzystać też do złych celów. Potrzeba też ODWAGI CYWILNEJ, by sprzeciwić się złośliwej grupie, odwagi bycia innym, zachowania własnych wartości, nawet za cenę odrzucenia przez tę grupę.

- ➔ Wyjaśnij dzieciom, że potrzeba akceptacji grupy rówieśniczej jest zupełnie normalna, zwłaszcza w wieku nastoletnim, i nie ma w tym nic złego.

Ważne jest, by uczniowie umieli tę swoją potrzebę dostrzec, by byli jej świadomi, ale także żeby zdawali sobie sprawę z zagrożeń związanych z przynależnością do grupy, której wartości i stylu bycia nie podzielają.

- ➔ **ODWAGA** – omówcie tę wartość moralną. Możesz skorzystać z opisu tej wartości i sposobów wprowadzania dzieci w jej istotę w poradniku „Z dzieckiem w świat wartości”.

- ❓ Na czym polega odwaga?
- ❓ Czego wymaga? (rozwagi, charakteru)
- ❓ Czym różni się od brawury?
- ❓ Czy odwaga oznacza brak lęku?
- ❓ Czy odwagę można ćwiczyć – i jak?
- ❓ Dlaczego odwagę cywilną zaliczamy do wartości moralnych, podczas, gdy brawura jest przejawem niedojrzałości i głupoty?

PRZEBIEG ZAJĘĆ 2 – Moda – koło zamachowe konsumpcji

- ➔ Zapytaj uczniów, czym jest moda. Jak wyjaśnić paradoks, że prawie każdy człowiek chce być unikalny (chętnie przyjmujemy komplement: Jesteś inna/inny niż wszyscy!), a jednocześnie koniecznie wyglądać właśnie tak jak wszyscy inni w jej/jego grupie wiekowej, klasie?
 - ❓ Czemu służy odzież? (względem praktycznym, ale też wyrażaniu statusu społecznego, osobowości, przekonań)
 - ❓ Jakie powinno być ubranie? (spełniające swoją funkcję – np. kurtka zimowa powinna być ciepła; trwałe)
 - ❓ Dlaczego ludzie chcą być „modni”? (lubią atrakcyjnie wyglądać, imponować innym, demonstrować swoją pozycję finansową poprzez drogą odzież)
 - ❓ Jakie jeszcze funkcje „społeczne” pełni odzież? (jest pewnym manifestem – np. wyrazem przynależności do danej grupy zawodowej – np. inaczej ubierają się prawnicy, inaczej artyści, wojskowi, subkultury – np. punkowcy, hipisi. Manifestem wyrażającym solidarność z Ukrainą mogą być stroje czy dodatki w kolorach żółto-niebieskim)
 - ❓ Co to znaczy: „ładne ubranie”, a co znaczy „modne ubranie” – czy to synonimy?

- ➔ Pokaż dzieciom modne stroje na przestrzeni wieków (możesz pokazać albumy).

Zwróć uwagę na utylitaryzm odzieży oraz odejście od funkcji użyteczności na rzecz uduchowienia modowych (np. gorsetów, peruk, tiurniur, noszenia na głowach całych koszy z kwiatami czy nawet ptaszków w klatkach w XVII w.). Pokażmy zmiany mody na przestrzeni ostatnich 100 lat, powroty pewnych stylów, np. szerokich spodni, kolekcje haute couture (<https://youtube.com/watch?v=uCpyx1nNjGU>) kontra prêt-à-porter.

Projektanci mody mogą być nazywani dyktatorami mody. Porozmawiajcie o różnicy znaczeń. Dyktator w sensie politycznym lub wojskowym jest osobą, która po przejęciu władzy odbiera innym wolność, często rządzi brutalnie i przy pomocy strachu.

 - ❓ Czy Projektanci mody też odbierają wolność?
 - ❓ Może robią to przy pomocy innych narzędzi – reklam, podsycania snobizmu, tworzenia społeczności lojalnych ich markom?

- ➔ Poproś, by uczniowie porozmawiali przez chwilę w 2-4 osobowych zespołach na jeden z poniższych tematów i przedstawili przed resztą grupy swoje stanowisko:

PRZEBIEG ZAJĘĆ

2 – Moda – koło zamachowe konsumpcji

1. Czy żeby mieć swój styl, trzeba ciągle kupować coś nowego?
2. Czy warto dawać ubraniom „drugie życie” – kupować ubrania używane, wymieniać się odzieżą?
3. Dlaczego ubrania z sieciówek są stosunkowo niedrogie? Sztuczne tkaniny, niewolnicza praca robotnic i robotników, a nawet dzieci, w krajach globalnego południa przy produkcji ubrań zamawianych przez bogate kraje. Jak możemy się temu przeciwstawić?
Uwaga: ten wątek można będzie uzupełnić lekturą rozdziału „Uważaj, co kupujesz” z książki „Ty też możesz uratować świat. Ekoopowieści z Pietruszkowej Woli” Justyny Bednarek na temat niewolniczej pracy przy produkcji ubrań dla zachodnich klientów.

👉 **UMIAR** – Porozmawiaj z uczniami, dlaczego dla planety ważne jest ograniczenie zakupów ubrań oraz innych wyrobów przemysłowych – i jak to osiągnąć?

- 🔍 Zapytaj dzieci, czym według nich jest umiar. W czym się przejawia? Czemu służy? W jakich dziedzinach życia powinien być stosowany? (np. w jedzeniu, zakupach odzieży, elektroniki, zabawek, w korzystaniu z rozrywek).
- 🔍 Omówcie wartość jaką jest UMIAR. Można skorzystać z opisu tej wartości w poradniku „Z dzieckiem w świat wartości” lub na końcu zbioru opowiadań.

UMIAR jest wartością moralną – dlaczego? Bo służy DOBRU. W jaki sposób? Skłania nas do zachowania w życiu równowagi. Na czym to polega? By nie popadać w skrajności – np. nie przejadać się lub nie głodzić, nie kupować w nadmiarze ubrań, nie spędzać całego czasu po szkole grając w gry komputerowe itp. Co oznacza **UMIAR** w kontekście konsumpcji? Oznacza umiejętność kontrolowania własnych zachowań, w tym powściągnięcia zachcianek, powstrzymywania się od pokus oraz presji wywieranych przez innych, modę, okoliczności, by zrobić coś niemądrego (np. kupić drogi modny smartfon, by się nim popisywać, podczas gdy dotychczasowy jest sprawny, a wyprodukowanie nowego wymaga użycia surowców, wody i energii). **UMIAR** jest przejawem silnej woli i dojrzałości, stanowi znakomite narzędzie samokontroli człowieka, które chroni go przed podejmowaniem złych, szkodliwych, czy niebezpiecznych działań. **UMIAR** jest częścią **SAMODYSCYPLINY**, która pomaga w realizacji naszych planów oraz budowaniu dobrych relacji z ludźmi i światem.

W dobie kryzysu ekologicznego i klimatycznego **UMIAR** jest jednym ze sposobów na zmniejszenie zużycia surowców, wody, energii, emisji gazów cieplarnianych, produkcji odpadów, ograniczenie zanieczyszczenia środowiska i zabijania zwierząt. Ograniczenie naszych nadmiernych apetytów konsumpcyjnych i pogoni za modą, to ulga dla planety i lepsza perspektywa życia dla ludzkości oraz innych współmieszkańców Ziemi.

- 🔍 Kto w opowiadaniu zachował umiar w zakupach odzieżowych?
- 🔍 Dlaczego Klaudia kupowała tak wiele rzeczy?

PRZEBIEG ZAJĘĆ 2 – Moda – koło zamachowe konsumpcji

- ❓ W jakim sensie Klaudia była biedna?
- ❓ Czego jej brakowało?
- ❓ Dlaczego Matylda uległa presji grupy?
- ❓ Jak się czuła po zakupie modnych ciuchów?
- ❓ Jakie okazały się ubrania z sieciówek, które zakupiła?
- ➔ **Zrób porządek w swojej szafie - oddzielnie ułóż ubrania, które:**
 - + lubisz i nosisz
 - nie lubisz, ale nosisz
 - nie lubisz i nie nosisz
- ➔ **Zastanów się – czy sam/sama je wybrałeś/wybrałaś, dlaczego nie lubisz niektórych ubrań (ktoś mi powiedział, że źle w nich wyglądam, więc ich nie noszę; nie kupię już odzieży w tym kolorze czy z tego materiału; fason wyszedł z mody).**

Ubrania, których nie nosisz, przejrzyj, wypierz, napraw, jeśli tego wymagają, włóż do toreb i poczekaj na następną lekcję. Resztę ubrań ułóż z powrotem w szafie.

PRZEBIEG ZAJĘĆ 3 - Chrońmy planetę, kupując mądrze

➔ Porozmawiaj z uczniami, kiedy najczęściej popełniamy błędy w zakupach lub ulegamy impulsom zakupowym? Przykładowo:

- ⊕ gdy widzimy przeceny, często nie umiemy oprzeć się złudnej pokusie zaoszczędzenia na zakupie – de facto tracimy, bo był to często zakup nieplanowany i niepotrzebny
- ⊕ kiedy idziemy do sklepu z nudów i kupujemy przypadkowe rzeczy
- ⊕ kiedy kupujemy, by poprawić sobie humor
- ⊕ gdy zakupy mają nam zrekompensować jakiś brak np. brak znajomych, uwagi rodziców, sukcesów, inne
- ⊕ kiedy kupując żywność, jesteśmy głodni – kupujemy wtedy niepotrzebnie więcej

Osoby, które ulegają presjom i impulsom zakupowym, kupując często duże ilości całkiem niepotrzebnych im produktów – na przykład dlatego, że jakieś artykuły były reklamowane lub przecenione – mogą się mierzyć z zaburzeniem psychicznym zwanym zakupoholizmem, które jest formą uzależnienia.

❓ Co innego, poza zakupami, możemy zrobić, by poczuć się lepiej? (np. porozmawiać z kimś bliskim – koleżanką/kolegą, rodzicem, psychologiem szkolnym, przeczytać wciągającą książkę, posłuchać audycji radiowej lub muzyki, obejrzeć film dokumentalny np. na temat ekologii, zająć się sportem, gimnastyką, grą na instrumencie muzycznym, zgłosić się np. do schroniska dla zwierząt jako wolontariuszka/wolontariusz.)

❓ Co jeszcze możemy robić, żeby nie ulegać pokusom niepotrzebnych zakupów?

Np. przed wyjściem do sklepu zrobić listę potrzebnych produktów, sprawdzić w szafie, ile mamy ubrań i czy rzeczywiście potrzebujemy nowego.

❓ Czego dowiedziała się Matylda od sprzedawczynie, gdy chciała zareklamować odzież?

❓ Czego dowiedziała się z internetu na temat produkcji ubrań na świecie?

❓ Jak to na nią wpłynęło?

❓ Czy przeciwstawienie się presji grupy wymaga odwagi?

➔ Zapytaj uczniów, czym według nich jest **ODWAGA CYWILNA**? Pomóż im dostrzec różnicę między odwagą w sensie moralnym, której celem jest **DOBRO**, a brawurą, której celem jest popisanie się, udowodnienie komuś braku lęku, sprowokowanie kogoś do głupiego zachowania, chęć przeżycia ekstremalnego niebezpieczeństwa, by udowodnić sobie i innym brak strachu (np. skoki ze skał i lot w skafandrze człowieka-wiewiórki).

Omów z dziećmi tę wartość. Możesz skorzystać z krótkiego opisu na końcu zbioru lub z szerszego w książce „Z dzieckiem w świat wartości”.

PRZEBIEG ZAJĘĆ 3 - Chrońmy planetę, kupując mądrze

ODWAGA, tutaj rozumiana jako odwaga cywilna, to wewnętrzna siła, która pozwala nam wypowiadać swoje zdanie i bronić swoich racji, przyznać się do błędu lub winy, wstawić się za słabszymi. Wykazujemy się nią, podejmując trudne, służące dobru decyzje i przeciwstawiając się złu. **ODWAGA** wymaga od nas mądrości, by ocenić, co jest dobre i ważne, a co złe lub nieistotne. Wymaga też rozważenia następstw danej sytuacji i naszej decyzji. **ODWAGA** cywilna nie ma nic wspólnego z brawurą ani fałszywą „odwagą” osiłków, którzy – zwłaszcza w grupie – lubią zastraszać lub krzywdzić innych. **ODWAGA** cywilna służy dobru, fałszywa – zwracaniu na siebie uwagi, udowadnianiu sobie i innym braku lęku, co jest często związane z niedostatkiem rozumu i wyobraźni. **ODWAGA** nie oznacza bowiem braku lęku, lecz zdolność jego pokonania w obliczu ważnej potrzeby. Odmowa zachowań niemądrych, które służą popisaniu się i są przejawem lekkomyślności (np. skoki z mostu do wody), nie jest tchórzostwem, lecz wyrazem rozsądku i odwagi sprzeciwienia się presji grupy. **ODWAGA** bywa bardzo trudna, gdy musimy postąpić właściwie, narażając się na przykre konsekwencje – na przydomek tchórze, ryzyko utraty pozycji w grupie, zemstę, w szczególnych sytuacjach na utratę życia i zdrowia, gdy ratujemy kogoś np. z pożaru. **ODWAGA** zjednuje nam szacunek i autorytet, jest przejawem dojrzałości, mądrości i siły. Każdą siłę możemy ćwiczyć. **ODWAGĘ** również.

- ❓ Czy Matylda była odważna?
- ❓ Czy od razu była gotowa do sprzeciwienia się Klaudii i jej klice, by zawalczyć o własne zdanie i poczucie niezależności?
- ❓ Jaki sygnał wysłała Matylda, pojawiając się w klasie z haftem „lumpeksiara”? Czy jej prowokację można uznać za akt odwagi? Czym ryzykowała?
- ❓ Czy ubieranie się we własnym stylu, bez przymusu ulegania modzie, można nazwać odwagą? Czy wymaga poczucia własnej wartości?

➔ **Zachęć uczniów – może także z równoległych klas – by za zgodą rodziców przynieśli do szkoły torby z własnymi ubraniami, wypranymi i w dobrym stanie, których z różnych powodów już nie noszą, i zorganizujcie wielką wymiankę. Aby było sprawiedliwie, wprowadźcie zasady:**

1. Rzecz za rzecz. Osoba oddająca jedną sztukę odzieży może wziąć tylko jedną sztukę odzieży.
2. Nie komentujemy wyborów koleżanek i kolegów, cieszymy się, że ubrania będą miały nowe życie. Każdy może wziąć to, co mu się podoba.

Poproś klasowych „akustyków”, by puścili piosenkę „Moda vintage” Wandy Chotomskiej – niech będzie muzycznym tłem wielkiej wymianki!

Ubrania, które nie znajdą nowych właścicieli, można oddać potrzebującym, np. w punktach zbiórek PCK lub porozmawiać z pobliskim second handem lub sklepem charytatywnym.

Można też znaleźć dla nich inne zastosowanie – np. zorganizować warsztaty z szycia i przerobić na kostiumy dla szkolnego kółka teatralnego lub lokalnego teatru amatorskiego.